

Záhady dávnověku

Magdalena Zachardová

Netopýr smrti, Ptačí muži a stavba před Potopou světa

V údolí řeky Indu, v ruinách města Harappa, pocházejícího z 3. tisíciletí př. n. l., vykopali archeologové desítky rudě zbarvených sošek. Jejich tělo je sice lidské, má však ptačí hlavu s obrovskými sovíma očima a ptačím zobákem. Uši chybí, pouze po stranách hlavy můžeme vidět malé sluchové otvory.

Tyto sošky se podobají ptačímu monstředu, jehož se obávali Maorové (Maori), původní obyvatelé Nového Zélandu. Zanechali nám jeho podobu ve formě vyřezávaných sošek s křídly a s ptačí tváří, jejíž výraz budí hrůzu.

V existenci ptačího člověka, který připomínal fregatku, věřili také domorodci na Šalamounových ostrovech a zkazky plné podivných létajících tvorů, kteří vypadají jako ptačí kříženci, jsou známé ze všech koutů světa. Zmiňují se o nich starobylé mýty a legendy a dávají těmto létajícím příšerám různá jména. V řečtině to byl například *drak smrti* a jiný název, pocházející z domorodého kečuánského jazyka, znamená doslova *létající had*.

Ptačí božstvo, nazývané *Hromový pták* či *Bouřňák*, najdeme v severoamerické kultuře na četných kamenných tabulkách, mohylách a nástěnných malbách. Původní obyvatelé jej zobrazovali nejen jako antropomorfního ptáka,

ale někdy také v jeho plné ptačí podobě nebo stylizovaně ve tvaru složeném ze dvou trojúhelníků do písmene X s hlavou či bez.

Hromový pták uměl dobře létat a dokázal procházet mezi světy. Vládl celému světu z nebe či z hory, trčící až do oblak. Podobní *hromoví ptáci* žili prý na všech světových stranách, aby lépe chránili svět. Podle popisu tedy šlo o obrovského tvora.

V mytologii andských civilizací Jižní Ameriky je amaroca (či amaruca), mytický had nebo drak, spojován se starobyklým městem Tiwanaku a říší Inků. Popis takového bizarního tvora se ale nijak výrazně neliší od podoby létajícího démona, o němž existují záznamy v Jižní Americe už od roku 100 n. l.

V legendách indiánského kmene Zapotéků vystupuje monstrem zvané *Netopýr smrti*. Jeho vzezření muselo být opravdu děsivé: šlo prý o člověku podobnou bytost s kozí hlavou, hadím ocasem a velkými netopýřími křídly.

Mohlo by se zdát, že může jít o výplod fantazie indiánů, ale zmínka o *Camazotcovi*, *Netopýru smrti*, se objevuje i v jednom ze svazků posvátné knihy Popol Vuh, tvořící nedílnou součást mayské mytologie. Zde byl považován za jakési netopýří božstvo. Především na území Mexika je dodnes silně rozšířená víra v takového děsivého tvora.

Záhadou jsou rovněž vyobrazení Ptačích mužů, která můžeme spatřit na reliéfech na jiném konci světa, na jednom z nejtajemnějších archeology objevených nalezišť. Chrám v Göbekli Tepe, v překladu *Břichatý kopec*, byl odhalen nedaleko tureckého města Urfa, poblíž syrských hranic. V Göbekli Tepe se nacházejí monumentální megalitické stavby s nádherně vypracovanou reliéfní výzdobou, pocházející z 10.–9. tisíciletí př. n. l. Jde tedy o jednu z nejstarších staveb na světě. Podle některých vědců může být o 6 000 let starší než proslulé egyptské pyramidy. Podle jiných odhadů je tato stavba ještě starší.

Přitom se v jejím případě těžko může jednat o dědictví z primitivní doby kamenné, protože dávní stavitelé sem museli přemístit až 50 tun těžké kamenné kvádry. Vedoucí vykopávek Klaus Schmidt k tomu poznamenal: „*Tehdejší tvůrci zde chtěli cosi sdělit lidem v budoucnosti.*“

Při archeologickém průzkumu byla odkryta část celého komplexu, skládající se z několika sérií kamenných kruhů či ovalů o průměru 10 až 30 metrů, připomínajících poněkud svým vzhledem pilíře anglického Stonehenge.

Každý pilíř je vytesán z jednoho kusu vápence, a jedná se proto na svou dobu o technicky mimořádné provedení. Prostor mezi jednotlivými pilíři

dokola vyplňuje hradba neopracovaných kamenů. Nedaleko od tohoto unikátního komplexu byly objeveny pozůstatky chýší, pazourků, šípů a dalších nástrojů.

Na rozdíl od prehistorické stavby Stonehenge, která je zbudována z nahrubo opracovaných kamenů, tvoří všechny stavby v Göbekli Tepe precizně opracované, 3 až 6 metrů vysoké vápencové pilíře ve tvaru T o váze několika tun. K umístění jednoho z těchto pilířů, jeho vyzvednutí a přesunu z lomu na své místo by bylo potřeba podle odhadů asi 500 lidí. Avšak některé z nich váží navíc až 20 tun, jeden z nich dokonce 50 tun.

Na pilířích jsou velmi realisticky a s úžasným uměleckým ztvárněním a citem vyobrazeny krásně a plasticky provedené reliéfy zvířat, jako jsou kanci, psi, hadi, lišky, lvi, gazely a býci. Jsou tu také obrazy ptáků, hmyzu a různých abstraktních symbolů. Najdeme zde ale i kruhy, kotouče, spirály a také záhadné pŕlměsíce.

Mezi nimi se skví obrázky Ptačích mužů, které se hodně podobají vyobrazením na skalách Velikonočního ostrova. Dosud bylo odkryto asi 5 % zdejších památek a archeologové zde stále nacházejí další překvapivé předměty, vrhající nové světlo na počátek naší civilizace. Není náhoda, že v nedalekém Balıklıgölu byla nalezena nejstarší socha (nikoliv pouze figurína) člověka v životní velikosti, nazvaná *Muž z Balıklıgölu*.

Přestože je stavba Göbekli Tepe považovaná za nejstarší známý chrám na světě, protože pochází z neolitu a vybudovali ho lidé z kultury lovců a sběračů, je tu i další záhadná okolnost: Jak ukazují výsledky nového průzkumu, je očividné, že tento chrám musel navrhovat někdo, kdo dobře rozuměl geometrickým principům.

Také původní názor, že pravěcí lidé byli nejdříve pastevcí a zemědělci, později vytvořili první keramiku a teprve potom došlo k budování center náboženství a staveb, se postupem času ukazuje díky průzkumům v Göbekli Tepe jako mylný.

Americký archeolog z univerzity ve Stanfordu o tom soudí: „*Někteří lidé věří, že to vše změní. Všechny naše teorie byly špatné.*“ Tato úžasná stavba, kterou vytvořili příslušníci neznámé vyspělé civilizace, možná vznikla ještě před Potopou světa.

Je možné, že právě proto na kamenných sloupech Göbekli Tepe vidíme vytesány všechny druhy zvířat, která tuto hrůznou potopu přežila, a na věčnou památku zde byl postaven tento monumentální chrám. To by

ale posunulo datování Potopy světa hlouběji do minulosti, než se archeologové původně domnívali.

Podle měření uhlíčitanových povlaků na pilířích Göbekli Tepe bylo zjištěno, že z dosud neobjasněných příčin byl celý tento úžasný komplex, který měl pro své obyvatele a návštěvníky očividně velký význam, v prehistorických časech opuštěn a poté ještě z neznámých důvodů záměrně zasypán. Sami lidé tehdy zakryli svoji stavbu šterkem a zeminou.

Museli vědět, nebo alespoň doufali, že za několik tisíciletí se jejich poselství vynoří na světlo světa. To dokazuje, že kamenný komplex Göbekli Tepe nemohl podle výsledků výzkumu archeologů a geologů vzniknout později než v době 10 000 př. n. l., jelikož by ho po zasypání jiné (mladší) organické látky logicky kontaminovaly. Existují však některé odhady, podle nichž je tato úžasná stavba možná daleko starší, až 12 000 let.

Tajemný chrám v Göbekli Tepe musel být tedy postaven před Velkou potopou světa, která se datuje do doby před 12 900 lety. Je možné, že jeho budovatelé chtěli své stavitelské dílo ukrýt před nějakou katastrofou, o níž věděli, že přijde? Jedná se o poselství z dávnověku?

Každopádně je tento megalitický chrám svědectvím o tom, že už tehdy existovala vyspělá civilizace. Musela být tedy kulturou o 6 000 let starší než kultura Mezopotámie (ta byla do dnešní doby pokládána za nejstarší rozvinutou společnost na Zemi).

V letech 20 000 – 19 000 př. n. l. na Zemi probíhal vrchol glaciálu (zalednění, doba ledová) a hladina tehdejších oceánů musela být přibližně o 130 metrů nižší než dnes, a pevnina na pólech byla pokryta ledovcem. Všechny kontinenty měly tehdy daleko větší suchozemskou plochu než dnes, zvláště v mělkých částech kontinentálních šelfů, a větší rozlohu měly i některé ostrovy.

Z dnešní Anglie se dalo suchou nohou přejít na území Francie a Německa, jelikož se tato oblast, geology pojmenovaná později *Doggerland*, nacházela na souši. Celou Skandinávii, Island nebo větší část Kanady ještě pokrýval pevninský ledovec.

Nad úrovní hladiny oceánu byl i pevninský most mezi Indií a Srí Lankou, suchou nohou bylo možné přejít ze severozápadního cípu Austrálie na Papuu Novou Guineu a podobně suché spojení bylo mezi Austrálií a Tasmánií. V oblasti Beringova průlivu existoval Beringův most, spojující Eurasii se Severní Amerikou, ten se 9 600 let př. n. l. pravděpodobně rozpojil vli-

vem postupujícího tání pevninských ledovců a stoupání hladiny světového oceánu.

Vědci našli důkazy, že mýty a legendy o Potopě světa potvrzují. Jednalo se o opravdu velkou katastrofu. Navíc podle výpočtů zhruba před 13 000 lety přibližně 10 % povrchu Země vzplálo, což bylo způsobeno dopadem části komety. Změna klimatu, spojená se záplavami, musela být podle výpočtů gigantická.

„Faktem je, že příběhy o Velké potopě najdeme ve všech zemích po celém světě. Platón hovořil o Atlantidě, o celé civilizaci, kterou zničily povodně. V Bibli, v Turecku, v Egyptě a mezi americkými domorodci jsou příběhy o povodni, která postihla celou planetu,“ míní spisovatel William Birnes. Göbekli Tepe proto zůstává nevyřešenou záhadou, stejně jako kult Ptačích mužů.

Velikonoční ostrov a klíč k nesmrtelnosti

Kult Ptačího muže vyznávala i zvláštní tradice na Velikonočním ostrově. Ten se nachází v jižní části Tichomoří, ve východní Polynésii, na jednom z nejodlehlejších míst světa, a je zároveň i jedním z nejosamělejších lidmi osídlených míst na Zemi.

Tento malý, 20 km dlouhý kus země v Tichém oceánu, ležící 3 600 km západně od pobřeží Jižní Ameriky, obklopuje závoj tajemství už od okamžiku jeho objevení. Opuštěný ostrov objevil nizozemský admirál Jacob Roggeveen (1659–1729) při své průzkumné cestě.

Přistál zde, jako první Evropan, právě na Velikonoční neděli 5. dubna roku 1722, a tak získal Velikonoční ostrov své jméno. Od té doby je proslulý svými unikátními obrovitými kamennými sochami, které inspirovaly norského cestovatele Thora Heyerdahla k napsání knihy *Aku-Aku: Tajemství Velikonočního ostrova* z roku 1957.

V knize s podobným názvem – *Tajemství Velikonočního ostrova* – popsal v roce 1971 své zážitky francouzský archeolog, etnograf a antropolog Francis Mazière. Během dalších desetiletí se Velikonoční ostrov stal vyhledá-

vanou turistickou destinací nejen pro svou záhadnou historii a fascinující památky, ale i krajinu.

Polynéští obyvatelé ostrova říkali ostrovu *Rapa Nui* (*Velká země*), *Te Pito o Te Henua* (*Pupek světa*), *Mata-ki-Te-rangi* (*Oči, které hledí do nebe*) a dalšími jmény. Všechny zajímavosti spojené s historií a kulturou ostrova můžete spatřit v Museo Antropológico Sebastián Englert.

Sochy moai nemají nohy a tělo je jen naznačeno. Nejpracovanější částí je jejich hlava. Na některých z nich můžeme vidět i klobouk, zvaný pukao, z červené horniny. Podle nejvíce přijímané teorie nejde o klobouk, ale styl účesu, což byl jakýsi uzel vytvořený z vlasů, který se na *Rapa Nui* nosil v dobách vzniku posledních soch.

Pukao během let odpadly, v poslední době ale byly některým sochám opět doplněny. Původně byly sochy moai vybaveny také očima. Největší stojící moai měří 9,8 metru, nejmenší jen 1,13. Průměrná výška soch pak činí asi 4 metry a průměrná hmotnost necelých 14 tun.

Gigantické kamenné sochy moai vypadají jako vysoké placaté obličejce, ovšem s tajemným výrazem. Přestože jsou známé jako *hlavy*, ukázalo se, že často mají i krk, ramena, ruce a tělo, ale ty jsou dnes zasypané v zemi. Za 500 let domorodci na Velikonočním ostrově dokázali vytesat ze sopečného podloží stovky těchto soch o váze desítek tun.

Největší moai je ležící 21,8 metru vysoký kolos s hmotností 270 tun. Jak tyto obrovské sochy dokázali jejich tvůrci dopravit z 18 kilometrů vzdáleného kamenolomu na předem určené místo, nacházející se často na nerovném terénu nebo přímo na svahu, a tam je ještě vztyčit, zůstává stále nerozluštěnou hádankou.

Žádná jiná kultura na světě, jak soudí historikové, nedokázala vybudovat něco takového, a navíc za tak krátký časový úsek. I když už se objevilo několik teorií a proběhlo několik pokusů, jak sochy moai přemístit, dodnes není zcela jisté, jak to vlastně domorodci dělali. Podle starých legend sochy „chodily samy, s pomocí many“.

Mana musela být nějaká speciální forma energie, kterou ovládali ariki – místní králové. Velikonoční ostrov je však kromě soch moai známý i záhadnými petroglyfy, vytesanými do skály, s motivem Ptačího muže. Zatím se neví, kdy přesně zdejší kult Ptačího muže vznikl, jisté je pouze to, že tato pozoruhodná tradice zanikla někdy koncem 19. století.

Ceremoniální vesnice Orongo ožívala na Velikonočním ostrově vždy na jaře, v době hnízdění mořských ptáků. Byla to v podstatě soutěž o získání prvního vejce ptáka manutara (rybák černohřbetý) z nejbzdálenějšího ze tří ostrůvků Motu Nui.

Soutěžící muži museli k tomuto ostrůvku přeplavat přes průliv plný žraloků, vyšplhat na strmý břeh, nalézt na ostrůvku ptačí vejce, poté se s ním bezpečně vrátit zpět na ostrov a vylézt na útesy před vesnicí Orongo.

Vítěz tohoto závodu získal označení *Ptačí muž – Tanga Ta Mana*. Ten pak, spolu se svou rodinou, měl po dobu jednoho roku výsadní postavení – ovládal život na celém ostrově. Právě proto tehdy odvážní mladíci riskovali svůj život v rozbouřených vlnách plných žraloků.

Původně soutěžili náčelníci jednotlivých klanů, později, vzhledem k obtížnosti závodu, se tito urození a bohatí muži nechávali raději zastupovat mladými odvážlivci z řad svých poddaných. Záhadné rytiny Ptačích mužů nacházíme na Velikonočním ostrově na skalách a lávových kamenech takřka na každém kroku i dnes.

Tím výčet záhad, jež tento ostrov obklopují, zdaleka nekončí. V roce 1968 zde bylo objeveno něco opravdu výjimečného: *klíč k nesmrtelnosti*. Ve vzorku půdy z Velikonočního ostrova byla při průzkumu nalezena zvláštní bakteriální látka, která má pro lidstvo světový význam. Z tohoto důvodu byla vědci podle domorodého názvu ostrova Rapa nui nazvána *Rapamycin*.

Rapamycin byl posléze použit v mnoha případech, kdy pomohl lidskému tělu přijmout transplantované orgány a také při léčbě rakoviny. Přitom byla objevena šokující skutečnost: *Rapamycin* má vlastnosti zpomalující stárnutí.

Při testování *Rapamycinu* na myších se ukázalo, že jejich život byl v některých případech prodloužen až o 38 %, a proto bylo v roce 2018 zahájeno pokusné testování této látky i na psech. Testy prováděl biolog David Harrison v Jacksonově laboratorním institutu v americkém státě Maine. Výsledky pokusů byly vynikající, a vědci věří, že by *Rapamycin* mohl zabránit stárnutí na buněčné úrovni. Jde tedy o jakýsi *elixír mládí*, jehož hledáním se zabývají lidé od dávných časů.

Zmínky o podobných látkách nacházíme v prastarých indických védách a v Číně, kde bohyně, *Stará matka ze západu*, vlastnila *broskve se zázračnými účinky, zaručujícími nesmrtelnost*. Také ve starém Řecku pili božové nápoj, zvaný *ambrosie*.

V současné době vědci narazili při svém pátrání po přípravku na nesmrtelnost i na něco dalšího. Tým vědců z Marshallova institutu na Harvardu učinil v roce 2001 průlomový objev, když přišel na genetickou metodu zvanou CRISPR. Jde o metodu přenesených genů v DNA. V podstatě jde o to, že můžeme část DNA vystříhnout nebo přidat do ní některé části.

Tyto *genetické nůžky* mohou efektivně zacílit a umlčet jednotlivé geny na úrovni DNA, a tak přeskládat lidský život. Vystříhané části pak dokážou vědci nahradit jinými, a to je přímo revoluční přelom například v léčbě dědičných chorob.

Díky metodě CRISPR se podařilo vědcům už výrazně prodloužit život pokusných myší a vyléčit u lidí vážné dědičné nemoci jako genetickou slepotu, svalovou dystrofii a různé druhy rakoviny. V počátcích se na výzkumu metodou CRISPR podílel i český biolog Martin Jínek.

Ten se o metodě CRISPR vyjádřil takto: „*Pomocí naší metody se dá relativně jednoduše změřit genetická výbava celých mikroorganismů. Úprava DNA může být využita při genové terapii, tedy opravě genomu u člověka, který trpí dědičnou chorobou, třeba hemoflií.*“

Tímto způsobem je možné zasahovat do genomů všech živých organismů. Pokud dokážeme přepsat genetický kód, dokázali bychom vytvořit jednice, kteří by mohli žít věčně. Nebo jde o obor, který znovu objevujeme?